

Språk åpner dører

Taler

Øystein Djupedal

Dato

9 november 2006

Sted

Høgskolen i Østfold, Halden

Omstendigheter

Innlegg ved åpning av Fremmedspråksenteret

- 1 Godtfolk! Takk for at jeg ble invitert til å åpne denne konferansen, som markerer at Fremmedspråk-senteret har flyttet. Gratulerer med nye lokaler!

- 5 Det er bare et drøyt år siden Fremmedspråk-senteret ble åpnet i juni 2005. Jeg er imponert over hvor mye senteret har fått til på så kort tid. Ikke bare har det etablert seg som nytt, nasjonalt senter, men det har også allerede maktet å markere seg som en viktig ressurs for alle som er involvert i og opptatt av fremmedspråkopplæring i Norge. Johanne Ostad og hennes medarbeidere fortjener honnør for dette nybrottsarbeidet!

10

Programmet for denne konferansen avspeiler også bredden i senterets arbeid. Ny forskning legges fram, og det presenteres resultat av idedugnad med forslag til praktisk tilnærming i undervisningen. Og interkulturell kompetanse så vel om teknologi i språkopplæringen står på dagsordenen.

15

- 20 Dette viser at et nasjonalt senter som skal arbeide med å styrke fremmedspråk i opplæringen må arbeide med et bredt spekter av oppgaver. Dere har kommet godt i gang med arbeidet. Jeg håper nye lokaler og denne markeringen vil inspirere både senteret, høyskolen og alle deltakerne på konferansen til videre innsats for et fagområde som spenner svært vidt og er svært viktig. For gode språkferdigheter er både et lim som binder et samfunn sammen og en åpen dør ut til verden.

- 25 Derfor må vi sørge for at ungdom lærer å kommunisere godt. Engelsk er en selvfølge, og alle elever må motiveres til å bli flinke i dette språket som er grunnleggende nødvendig for internasjonal deltakelse. I tillegg må vi oppmuntre til at flere elever skal lære flere fremmedspråk, og til at elever med en

30 fremmedspråklig bakgrunn skal ta vare på morsmålet sitt. Det er en viktig
ressurs, både for den enkelte og for samfunnet.

Noe av det første vi gjorde da vi kom til makten i fjor, var å endre forslaget om
obligatorisk 2. fremmedspråk. Det er ingen hemmelighet at mange ikke likte
dette og uttrykte bekymring for fremmedspråkspråkenes stilling. Men la det
35 være sagt; Vi fikk også mye støtte for vårt forslag og jeg må få understreke at
grunnen til at vi ikke ønsket et obligatorisk 2. fremmedspråk på
ungdomstrinnet, nettopp var begrunnet i ønsket om å styrke språkopplæringen.
Jeg ønsker sterkt at flere elever skal velge andre fremmedspråk selv om det ikke
er obligatorisk. For jeg tror ikke løsningen ligger i å gjøre ett annet
40 fremmedspråk obligatorisk. Løsningen må ligge i å gjøre fremmedspråk
interessant og nyttig for elevene, slik at de velger det. Vi synes ikke det er riktig at
elever som allerede sliter med norsken og engelsken skulle måtte lære enda et
språkfag. Da er det bedre de lærer et språk skikkelig, også kan de som ønsker det
lære seg enda et fremmedspråk.

45 Vi vet at mange elever har valgt bort fremmedspråk mellom 8. og 9. klasse. Det
kan være flere årsaker til dette, bl.a. fagets uklare status og at det ikke har vært
tellende ved inntak til videregående opplæring. Dette har vi gjort noe med. Nå
er fremmedspråk - og fordypning engelsk og norsk - gjort tellende ved inntak til
50 videregående. Og elevene kan ikke, som tidligere, begynne på nytt med det
samme fremmedspråket i videregående.

Men strukturelle årsaker forklarer nok ikke alt. En viktig årsak til at elevene
velger bort fremmedspråk underveis, kan også være selve opplæringen i
55 fremmedspråk, som nok ofte kan ha dreid seg om å lære om språket, ikke
kommunisere på det. Hvis timene i fremmedspråk blir interessante og nyttige
for elevene, tror jeg flere vil velge faget.

Derfor vil jeg understreke at jeg går inn for å videreføre satsingen på
60 kompetanseutvikling for lærere i fremmedspråk videreført i 2007. Dette gjør vi
fordi det er viktig å øke lærernes kompetanse i å undervise i praktisk rettet
fremmedspråk. Og derfor er også arbeidet til det nasjonale fremmedspråksentret
og tiltakene i strategiplanen "Språk åpner dører" svært viktig.

65 Jeg ønsker altså at elevene på ungdomstrinnet skal ha et valg - og det skal være
gode, faglige alternativ til 2. fremmedspråk. Elevene som ønsker det skal kunne

fordype seg i sitt første fremmedspråk, nemlig engelsk, eller norsk. Fra neste år vil samisk også være et alternativ.

70

Og la meg understreke; Disse alternativene er ikke lettvinte utveier. Læreplanene legger opp til reell fordypning, og i likhet med læreplanen i fremmedspråk skal elevene bruke språket i praksis.

75 Regjeringen legger stor vekt på språkfagene. I Soria-Moria erklæringen sa vi at vi ønsket å styrke engelsk, norsk og matematikk gjennom en timetallsutvidelse på barnetrinnet. Vi gjennomfører nå Kunnskapsløftet, hvor vi som første land i Europa innfører grunnleggende ferdigheter i alle fag. Og som dere vet, er tre av fem grunnleggende ferdigheter språkferdigheter, nemlig å kunne lese, skrive og
80 uttrykke seg muntlig. Digitale ferdigheter er jo dessuten i høyeste grad knyttet til språkferdigheter. I tillegg til matematikk vil vi at de nasjonale prøvene fra 2007 skal undersøke elevenes ferdigheter i to viktige språkferdigheter på 5. og 8. trinn - nemlig å lese norsk og engelsk.

85 Læreplanene i språk i Kunnskapsløftet har også en praktisk tilnærming, med fokus på kommunikasjon og grunnleggende språkferdigheter. Vi har i alt 12 nye språkplaner. La meg ramse dem opp: Engelsk, Fremmedspråk, Norsk som førstespråk, Fordypning engelsk, Fordypning norsk, Norsk for elever med minoritetsspråklig bakgrunn, Morsmål for elever med minoritetsspråklig
90 bakgrunn, Samisk som førstespråk, Samisk som andrespråk, Finsk som andrespråk, Norsk for elever med samisk som førstespråk og Norsk for elever med tegnspråk som førstespråk.

Dette viser at Norge i høyeste grad er et flerspråklig samfunn, at samfunnet
95 verdsetter opplæring i språk og innbyggernes flerspråklighet. Dette er en ressurs et lite språksamfunn som Norge trenger, og om vi må forvalte og videreutvikle. I en globalisert verden er flerspråklighet en ressurs!

Vi skal styrke arbeidet med språkfagene, og vi skal gjøre vårt for at så mange
100 elever som mulig velger å lære et fremmedspråk i tillegg til engelsk. For et lite språksamfunn som Norge trenger at mange har gode språkferdigheter, og Norge som nasjon ønsker å styrke vår samlede fremmedspråkskompetanse.

I dag skal skoleeier tilby ungdomsskoleelevene opplæring i fremmedspråk i
105 minst ett av de fire språkene: Tysk, fransk, spansk eller russisk. Dette er en

tradisjonell vektlegging av europeiske språk. Men i tillegg kan det tilbys andre språk, også ikke-europeiske. Mange elever i norsk skole har ferdigheter i et språk som blir sett på som blir klassifisert som "minoritet" i Norge, men som i global sammenheng er verdensspråk. Her representerer elever med minoritetsspråklig bakgrunn en stor ressurs.

Land som India og Kina utfordrer den angloamerikanske økonomiske dominans. Og derved også engelskens dominans som lingua franca. I internasjonal sammenheng ser vi at ferdigheter i de store, ikke-europeisk språkene blir mer og mer etterspurt, og dette gjenspeiler seg i etterspørsel etter språkopplæring. Språk som kinesisk og arabisk øker i popularitet i høyere utdanning. Dette bør få konsekvenser også for grunnskolen, og vi bør se på hvordan vi kan stimulere skoleeiere til å tilby opplæring flere utradisjonelle fremmedspråk. Vi er lydhøre for gode forslag!

Litt tilbake til strategiplanen "Språk åpner dører". Den er et viktig virkemiddel for å styrke fremmedspråkkompetansen i Norge. Fremmed-språksenteret er en helt sentral aktør for å sette tiltak i planen ut i livet og motivere deltakere i tiltak til innsats. Svært mange tiltak i den opprinnelige strategiplanen fra juni 2005 er nå godt i gang, og vil bli videreført i den reviderte versjonen som vil gjelde fra 2007.

Men vi ønsker i tillegg å sette i gang nye tiltak. Vi vil arbeide for en inkluderende skole - noe som innebærer en særlig innsats for barn og unge med minoritetsspråklig bakgrunn. Det er behov for større kunnskap om innholdet, kvaliteten og omfanget av morsmålsopplæringen, slik at vi kan få større innsikt i denne språkopplæringens effekt og betydning. I Soria Moria-erklæringen heter det at "God språklæring er en nøkkel for minoritetsbarn til å lykkes i utdanning og arbeidsliv. Forskning viser at kunnskaper om og på morsmålet er viktig for å kunne lære seg andre språk."

Derfor ønsker vi å sette i gang forsøk med morsmål som andrespråk fra 2007 som et nytt tiltak i fremmedspråkstrategien. Disse forsøkene skal inkludere veiledning og oppfølging av skolene samt dokumentasjon og følgeforskning. Erfaringene skal publiseres, slik at flest mulig skal kunne dra nytte av utviklingsarbeid og gode eksempler. Slik kan flere skoler og kommuner inspireres til å utvikle den fremmedspråkkompetanse ulike grupper av innvandrere representerer.

Jeg har allerede sagt at det er en målsetting at flest mulig elever skal velge fremmedspråk på ungdomstrinnet. Derfor er det viktig å få kunnskap om elevenes valg på ungdomstrinnet og årsakene til valg og evt. omvalg. Vi ønsker å
150 kartlegge elevenes motivasjon for valg, og grunner til eventuelle omvalg gjennom en undersøkelse som både skal være kvantitativ og kvalitativ. Undersøkelsen skal publiseres i en egen rapport, som vil gi oss kunnskap om hvordan vi kan videreutvikle elevers og læreres kompetanse slik at vi får en best mulig fremmedspråkopplæring. Jeg har stor tro på at dette er viktige
155 informasjon som igjen kan brukes til det beste for elevene. Vi må vite hva vi skal gjøre for å lykkes - slik at enda flere elever kan oppleve mestring og den gleden språk gir.

Noe av det som kanskje har overrasket meg mest etter at jeg ble
160 Kunnskapsminister, er det store frafallet i videregående opplæring, og da særlig på yrkesfagene.

Soria Moria-erklæringen vektlegger skolens rolle som verktøy for sosial utjevning. Fullført videregående opplæring gir elevene en bred basiskompetanse,
165 slik at de er godt rustet til videre studier eller arbeid. Det er vår plikt å sørge for at den oppvoksende generasjonen har de nødvendige kunnskaper for å lykkes med sine liv! Og jeg vil hevde at i dagens kunnskapssamfunn er fullført videregående opplæring nesten en dyd av nødvendighet for å få et godt arbeidsliv og bli en fullverdig borger!

170 Det er samsvar mellom karakterer til eksamen og/eller standpunkt i 10. klasse, og elevers og lærlingers generelle karakternivå på yrkesforberedende studieprogram i videregående opplæring. Det vil derfor kunne virke sosialt utjevnende å sikre god kompetanse hos lærere som underviser i yrkesrettet
175 engelsk. Vi tror bedre kompetanse hos disse lærerne kan bidra til å øke gjennomføringen i yrkesfaglige utdanningsprogram.

Vi må vite mer om disse sammenhengene, og ett av de nye tiltakene i strategiplanen er derfor en kvalitativ undersøkelse av sammenhengen mellom
180 elevers karakter i engelsk ved avgangsprøven i 10. klasse og årsaker til frafall i yrkesforberedende studieprogram. Resultatet skal publiseres i en egen rapport med forslag til tiltak for å bedre lærernes kompetanse i yrkesrettet engelsk.

185 Som dere vet, er det stor interesse for språkopplæring både nasjonalt og internasjonalt, og språkpolitiske spørsmål drøftes nå i mange fora. Norden ses som en foregangsregion når det gjelder språkspørsmål og den nordiske modellen for språkfelleskap og språksamarbeid er på mange måter eksemplarisk.

190 Nordisk Ministerråd vedtok 2. november en Deklarasjon om nordisk språkpolitikk som fremhever det nordiske språkfellesskapet og har som mål at alle nordboere skal vise toleranse for språklig variasjon og mangfold. De nordiske Kultur- og utdanningsministrene forplikter seg til å nå de langsiktige målene i deklarasjonen og spesielt arbeide med fire spørsmål som dreier seg om
195 språkforståelse og språkkunnskap om grannespråk og parallellspråklighet mellom de nordiske språkene og engelsk og Nordens språk.

I EU har Kommisjonen framhevet evne til kommunikasjon på morsmålet og kompetanse i fremmede språk som to av i alt åtte nøkkelkompetanser. Fremme
200 av språklæring er en av fire nøkkelaktivitet i det nye Lifelong Learning Programmet som vil erstatte tidligere utdanningsprogram og løpe fra 2007 til 2013.

Her hjemme på berget er Norge i dag et flerkulturelt og flerspråklig samfunn.
205 Men vi er også i høy grad en del av det internasjonale samfunnet. Derfor er det på tide med en bred debatt og en samlet vurdering av ulike språkpolitiske spørsmål. Dette vil Regjeringen gjøre i en stortingsmelding om språk og språkpolitikk som legges fram av Kulturdepartement i samarbeid med Kunnskapsdepartementet.

210 I denne stortingsmeldingen vil norsk språkpolitikk i hele sin bredde bli drøftet. Det inkluderer også fremmedspråkenes stilling og opplæringen i språk. Jeg regner med at denne forsamlingen blir interesserte lesere av meldingen som legges fram i juni 2007 - nokså nøyaktig to år etter at Fremmedspråksenteret ble
215 opprettet. Meldingen blir en ny milepæl i arbeidet med språkopplæringen i Norge.

Vi har mye godt arbeid på gang og enda mer i gjære. Vi må trekke i samme retning. Dette er en god anledning i så måte - så lykke til med konferansen og
220 med det videre arbeidet for å gi alle elever gode og nyttige ferdigheter i fremmedspråk!

Kilde

<http://www.odin.dep.no/kd/norsk/aktuelt/taler/minister/070021-430016/dok-bn.html>

225

Emner

Innlegg, Språksak

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/sprak-apner-dorer>

230

235

240

245

250

255

260